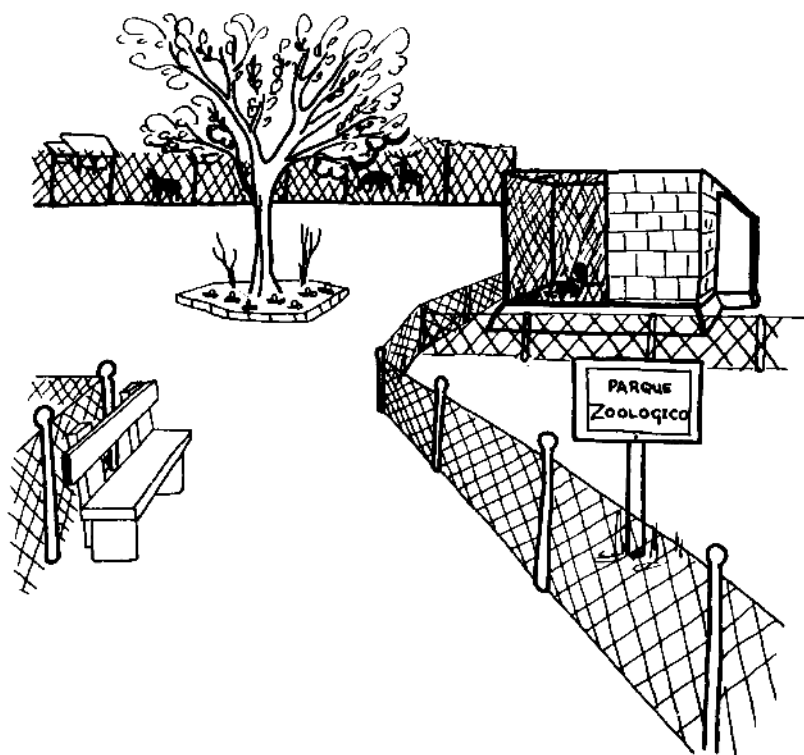

Yanj nihánj taj china'ānj'
asē vaa nij chucuu m̄an
rá chingá Macaá a.

Manuel Camilo Ramirez S.

Yanj nihánj taj china'ānj
asē vaa nij chucuu mǎn
rá chingá Macaá a.

Animales del Parque
Zoológico de México

por

Manuel Camilo Ramírez S.

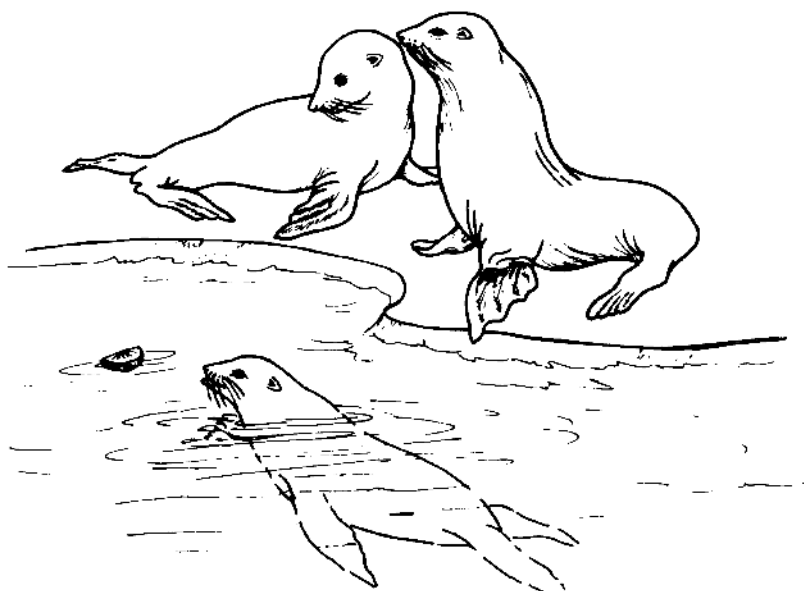
Publicado por el
Instituto Lingüístico de Verano
en coordinación con la
Secretaría de Educación Pública
a través de la
Dirección General de Educación Extraescolar
en el Medio Indígena
México, D.F.
1972

Yanj nihánj taj china'ānj
asē vaa nij chucuu m̄n
rá chingá Macaá a.

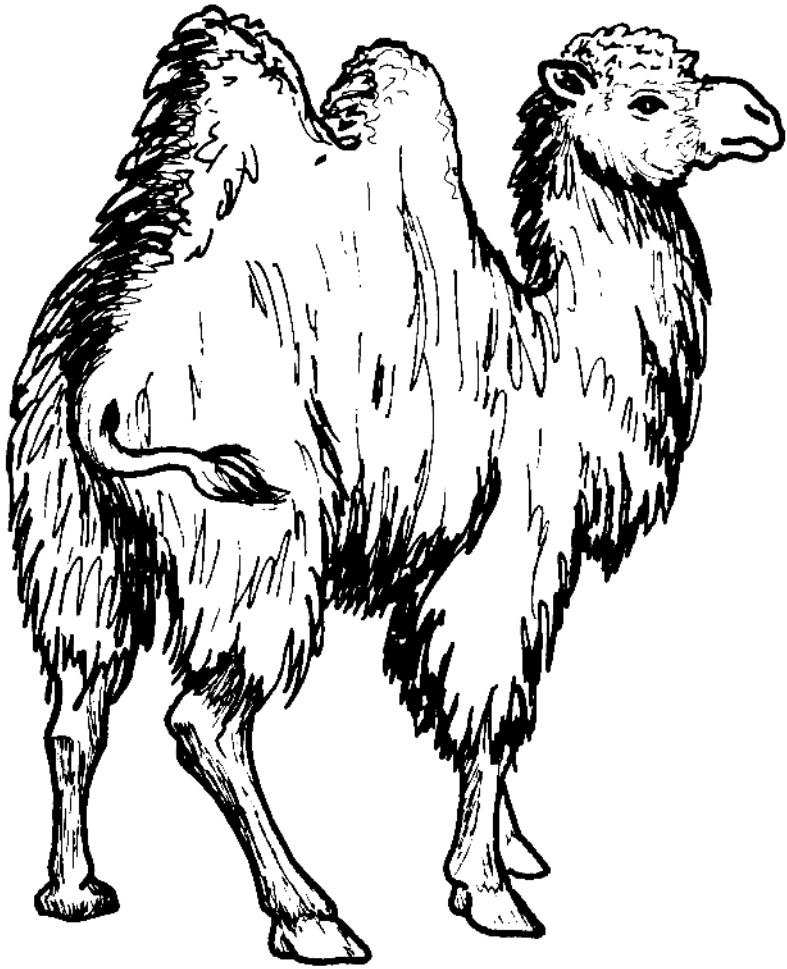
Taj ūnj asē vaa quene'enj
chucuu m̄n Macaá rihaan soj, nē vaa
güii, nē ca'ānj soj quene'ēn soj
man xo' Macaá a. Ca'ānj ní' quene'ēn
ní' man yo' a. Chingá nocoō ndo'o
naj, nē m̄n nij chucuu rá chingá a.

Chucuu cu'nāj gorila me
nihánj a. Curuvii ca'nū' me xo' a.
Xīj vaa xo' ei. Asē vaa yuvii vaa
xo' a. Xīj xo' dōj tzín' rihaan
yuvii ei. Chucuu maruu me xo' a.

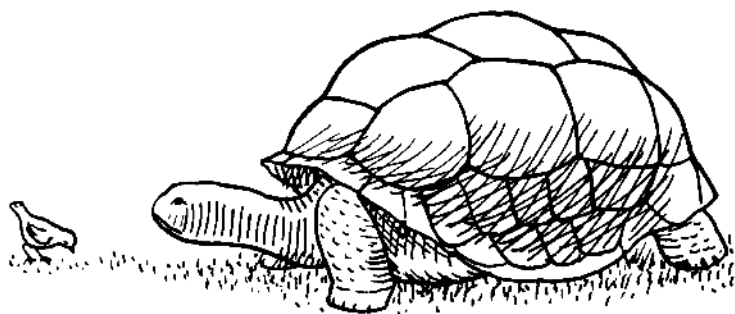

Mān chucuu cu'nāj foca a.
Asē vaa chucuj vaa xo', maān sē nuve
chucuāj me xo' a. Xīj ndo'o vaa
xo' a. Asē vaa chuvee ca'nū' ndo'o
vaa xo' a. Asē vaa chicoó chucuj
vaa chicoó xo' a. Aguáj xo' a. Asē
vaa aguáj chucuató aguáj xo' a. Asē
vaa rihaan chuvee vaa rihaan xo'
uún a. Rá na nuu xo' a.

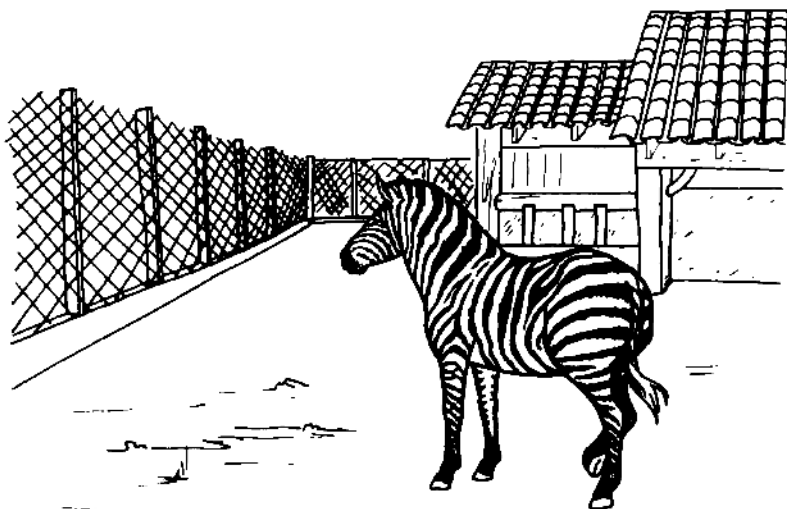

Catāj china'ānj ūnj che'é
chucuu camello ei. Camello me xo' a.
Asē vaa cuayó vaa xo', tzāj nē inō

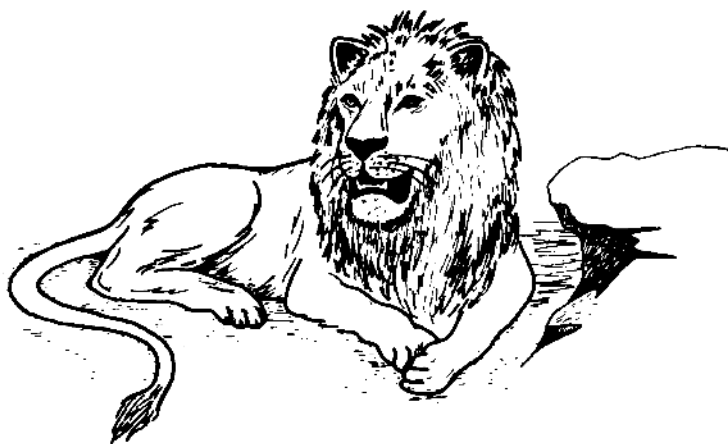
doj vaa xo' a. Xīj vaa xo' a. Xīj
doj vaa xo' rihaan cuayó a. Taá vīj
rumii lacuu xičhaá xo', nē asē vaa
taá chilá vaa, tzāj nē ne chilá me
yo' ma'. Maān nee me yo' a. Nē yo'ō
rumii taá requē, nē yo'ō rumii taá
xičhāj a. Tanuu xičhaá xo' quitā'
vaa a. Ne taá sií mān Macaá xičhaá
xo' ma'. Sií mān yo'ó chumii gān'
ne'en caviī xičhaá xo' a. Tāj suun
rá nij so' cuayó a. Me rá so' ne'en
so' man yo' a. Nuve chucuū cheé
rihaan nihánj me xo' ma'. Chucuu mān
chingá raan me xo' a.

Naan vaa xoo m̄n Macaá a.
Xoo, tzāj nē xīj ndo'o vaa xo' a.
Asē vaa ne 'ō yoó vaa ne xo' a. Nu
yo' 'ō na laguna dōj tzín', nē naj
xo' a. Tzāj nē m̄n xoo cunii, nē
naj xoo xīj, nē xoo cunii me se m̄n
uǎá, nē xoo xīj 'ō vīj yo' naj a.
Ān̄j vaa xoo rá chingá m̄n Macaá a.

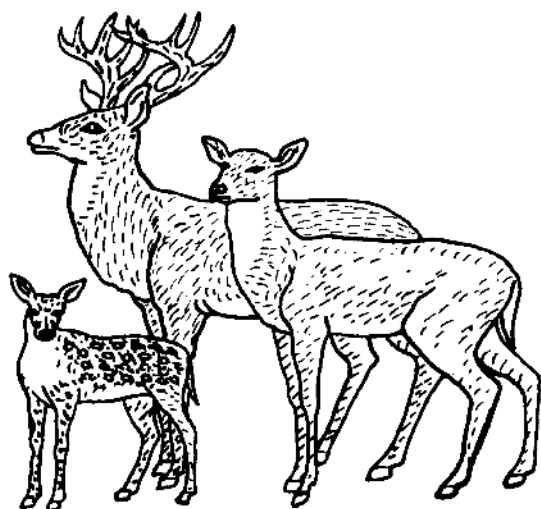

Ca'miī ūnj che'é chucuu
cu'nāj cebra a. Asē vaa mula vaa xo',
nē dānj vaa chacaān gueē xiĉheé xo' a.
Chucuu veé me xo' a. Vií vaa nū'
xo' a. Veé mula catāj yá sō' dānj
vaa xo', tzāj nē nuve mula me yo' a.
Inō vaa xo' a. Cebra cu'nāj xo' a.

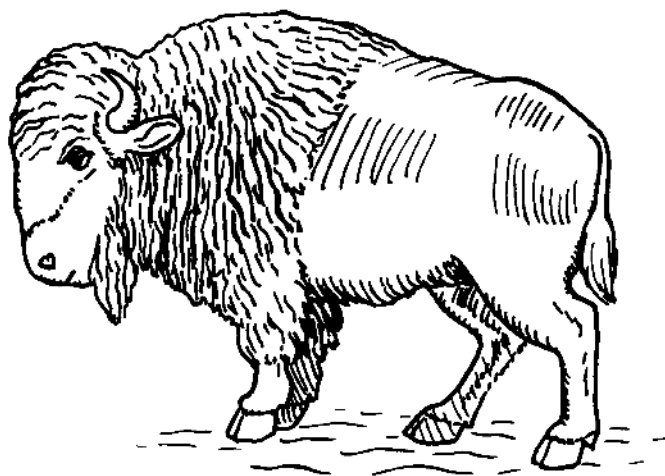

Catāj china'ānj rihaan sō'
asē vaa chuvaa, tinūj. Macaá mān
chuvaa a. Vaa inanj chingá mān

chuvaa a. Chá nij xo' nee a. Tzāj
nē vaa chuvaa le'ēj uún, nē yaníj
naj chuvaa le'ēj a. Xo', tzāj nē
ne yuvaā xo' ma'. Yaníj naj xo' a.
Chuvaa xīj, tzāj nē rá chingá nuu
xo' a. Nē veé mán danj nuu na co'ō
xo' a. Nē sesē cūrihānj chuvaa rá
chingá, nē chā xo' yuvii a. Raan
ndo'o vaa nuu xo' rá chingá a. Nē
mán nee chá xo' nuu xo' a. Canó sií
ne'en man xo' a.

Vaa chutaj ca'nū' rá chingá
mān Macaá a. Asē vaa burro vaa
chutaj ca'nū' a. Vaa chutaj naan,
nē vaa chutaj ca'nū' a. Inō vaa
'ō 'ō xo', tzāj nē veé chutaj me
xo' a. Ahó' se chá xo' a. Nē veé
mān xo' ra chingá, nē canó sii ni'yaj
man xo' a. Nē chutaj mān quiij, tzāj
nē cunii doj vaa chutaj mān quiij a.
Chutaj mān rá chingá, tzāj nē cachij
sā' xo', nē xīj vaa xo' a.

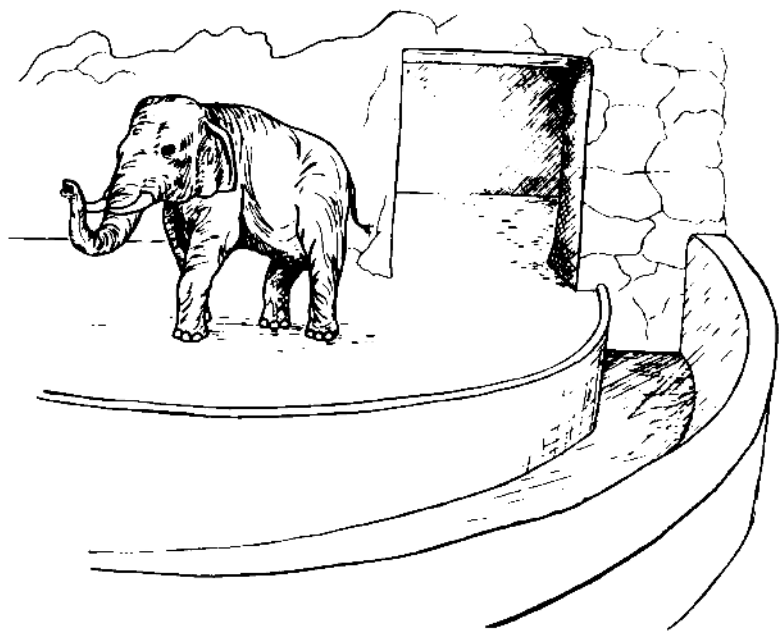

Tinūj. Catāj china'ānj
ūnj rihaan sō' che'é chucuu cu'nāj
bisonte a. Asē vaa sicúj mazo xīj
ndo'o vaa chucuu cu'nāj bisonte a.
Tzāj nē asē vaa matzinj vaa xo', nē
pachón uūn vaa xo' a. Nē raan vaa
chingá nuu xo' a. Nē coj chá xo' a.
Asē vaa coj chá sicúj vaa coj chá
xo' a. Nē xīj ndo'o vaa tacanj xo' a.
Tacanj sicúj, tzāj nē cunii vaa tacanj
sicúj, tzāj nē tacanj xo', tzāj nē
mānj xīj vaa tacanj xo' a.

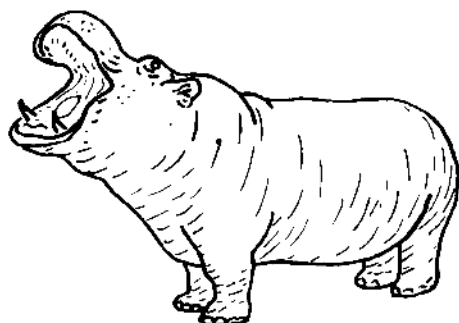
Catāj china'ānj ūnj asē
vaa chucuu tirige rihaan sō' a.
Tirige cu'nāj xo' a. Chucuu vii

me xo' a. Cunii doj vaa xo' rihaan
chuvaa a. Asē vaa chuvaa chanā vaa
xo' a. Nee chá nij xo' a. Rá chingá
mán xo' a. Nē raan ndo'o vaa chingá
mán nij xo' a. Me rá nij xo' cūrihānj
nij xo', tzāj nē taj yan vaj curihānj
nij xo' a. Nano' xo' cūrihānj xo',
tzāj nē ne vaa ničheē cūrihānj xo' a.
Maān sē dānj qui'yaj uūn xo' mán xo' a.
Quene'én ūnj asē vaa nij chucuu 'yaj
dānj a.

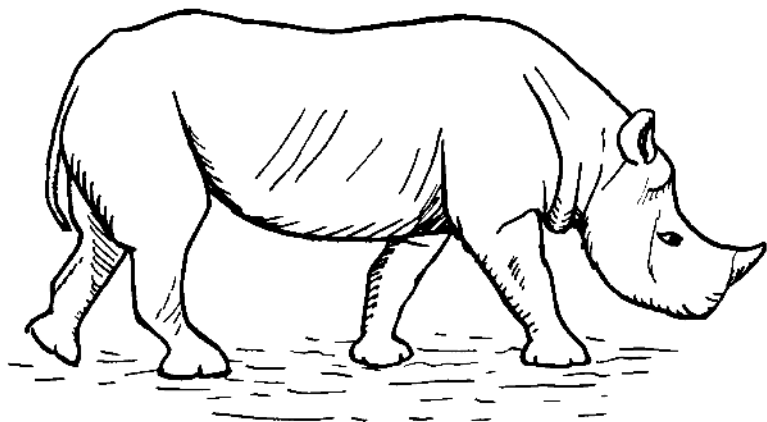
Catāj china'ānj ūnj che'é
chucuu elefante rihaan sō' a. Nē xo',
maān sē xīj ndo'o vaa xo', nē cunii

sicúj vaa, tzāj nē xīj ndo'o vaa
inanj elefante a. Ne otoj xo' čhej
vaa ya'núj uūn, nē reque yuvej yahij
inanj vaa otoj xo' a. Mān danj aran'
nij xo' otoj xo' nii vaa a. Mān
tu'va xo', mān nuj cheé tāj tacuún
xo' a. Ta'aa xo' ra'a yuvii, nē
ačhij yuvii se chá siton xo', nē
ticun' yuvii rihaan xo', nē mān nuj
cheé tāj tacuún xo', nē acuá uŕá
man xo', nē ta'aa xo' ra'a yuvii, nē
ta'aa xo' se tāj ra'a yuvii, nē chá
xo' a. Xīj doj vaa xo' rihaan sicúj
mazo a. Asē vaa ve' vaa xo' a.

Tinūj. Catāj china'ānj
ūnj asē vaa chucuu cu'nāj hipopotamo
rihaan sō' a. Asē vaa sicúj xīj
ndo'o vaa xo' a. Rá na nuu xo', nē

na nihā' rá xo' canē xo', nē rá na
laguna nuu xo' a. Nuu vīj va'nūj
ca'ānj xo' a. Čhej caxūj čhej maan,
nē nuu xo' rá na, nē navij güii ti'nuu,
nē avii xo' tu'va na laguna a. Nē
naj xo' otoj xo' a. Asē vaa tacuún
chacaá vaa tacuún xo' a. Tzāj nē
cunii vaa tacuún chacaá, nē xīj ndo'o
vaa tacuún xo' a. Načhan' doj nuj
tacuún xo' a. Sesē nuvi' na, nē
cavī' xo' qui'yāj na a. Tzāj nē
nuu xo' rá na a. Che'é danj vaa
i'nā' xo' a. Ve'é ndo'o vaa xo',
raj a.

Catāj china'ānj ūnj che'é
chucuu rinoceronte rihaan sō' a.
Tacuún xo' taá cuú a. Veé danj chingá

Macaá nuu xo' a. Asē vaa tacuún
sicúj vaa tacuún xo', tzāj nē cunii
doj vaa tacuún sicúj, nē xīj doj vaa
tacuún xo' a. Nē asē vaa sicuj vaa
xo' a. Tzāj nē xīj doj vaa xo' rihaan
sicúj a. Tzāj nē chucuu yuvaā me xo' a.
Ne chucuu catzīj ní' me yo' ma'.
Chucuu yuvaā me xo' a. Yuvaā xo'
don nuu xo' rá chingá a. Sesē ne
yuvaā xo' nē cheé uūn xo' a.

Chingá Macaá vaa nij chucuu
vaa dānj a. Cataj ūnj man sō', nē
yā quene'ēn tarān' ní' asē vaa mán
xo' a. Cunō ní' doj asē mán xo',
raj a. Quene'én ūnj man xo', nē
nihā' ndo'o raj a. Canó nij chucuu
ne ne'enj, tzāj nē yāj quene'enj
Macaá, nē quene'enj nij chucuu vaa
dānj a. Doj quene'ēn ní', raj a.
Guun ni'yāj ní' a.

Este libro contiene descripciones originales de algunos de los animales que se encuentran en el Parque Zoológico de México. Las redactó un vecino de Sn. Miguel Copala, hablante de la lengua Trique de Copala, después de su primera visita al Parque Zoológico.

Investigador lingüístico:

Fernando Hollenbach F.

Lengua:

Trique de Copala

La edición consta
de 200 ejemplares.

se terminó de imprimir este libro
el día 15 de diciembre de 1972
en la
Casa de Publicaciones en Cien Lenguas
MAESTRO MOISES SAENZ
del
Instituto Lingüístico de Verano, A. C.
Hidalgo 166, México 22, D. F.

